

«Bok til alle fysisk og digitalt» – sluttrapport

«Bok til alle fysisk og digitalt» ble startet opp på Horten bibliotek i januar 2021 som et ett-årig forprosjekt. Underveis ble prosjektperioden utvidet med 6 måneder blant annet grunnet pandemien og prosjektet ble dermed avsluttet i juni 2022. Prosjektet har mottatt støtte fra Nasjonalbiblioteket og Vestfold og Telemark fylkesbibliotek.

Samarbeidspartnere i prosjektet har vært Bjørnestien barnehage i Horten, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek, Leser søker bok og Norsk barnebokinstitutt.

Prosjektgruppa har bestått av:

Ellen Marit Schjerverud (Prosjektleder, Horten bibliotek)

Mona Hjellebø (Konsulent, Horten bibliotek)

Camilla Heimstad-Bergseng (Assisterende styrer, Bjørnestien barnehage, fagansvarlig ASK)

Aase Wivestad (Rådgiver, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek)

Gro Kabbe (Konsulent, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek)

Veronica Salinas (Litteraturformidler utvikling og mangfold, Norsk barnebokinstitutt, forfatter)

Eva Rekve (Rådgiver, Leser søker bok)

Horten bibliotek hadde før oppstart av prosjektet i liten grad et tilbud til barn med nedsatt funksjonsevne, og det ønsket vi å gjøre noe med.

«For alle» har vært en viktig grunntanke i prosjektet. Tilbud og tjenester som ble utviklet skulle ikke bare være tilpasset barn med funksjonshemming, de skulle også være spennende og attraktive for alle barn.

Mål:

- Utvikle bibliotekets tilbud og tjenester slik at de passer for alle
- Fokus på FN sitt bærekraftsmål nr. 10- mindre ulikhet
- Universell formidling – et bedre helhetlig litteraturtilbud for alle barn

ASK (alternativ og supplerende kommunikasjon)

Bjørnestien barnehage er universelt utformet med tanke på å passe for alle, uavhengig av behov og forutsetninger. De ansatte i barnehagen har spesialkompetanse og de benytter ASK aktivt i hverdagen til alle barna i barnehagen.

ASK står for alternativ og supplerende kommunikasjon. ASK er når vi bruker noe annet, eller noe i tillegg til talen, i kommunikasjonen som foregår ansikt til ansikt (Tetzchner & Martinsen, 2002). ASK

kan være grafiske symboler, håndtegn, talemaskiner eller annet som delvis eller helt erstatter, støtter eller stimulerer talen.

Underveis i prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» har vi, inspirert av Bjørnестien barnehage med Camilla Heimstad-Bergseng i spissen, fått et sterkere fokus på universell formidling. Vi ønsker at bibliotekets tjenester og tilbud skal passe for alle, uavhengig av behov og forutsetninger.

Horten bibliotek er nå i gang med å ta i bruk ASK til blant annet merking, utstillinger og arrangementer. Vi er også i gang med å bygge opp en Bok til alle-samling og ønsker å være et modellbibliotek. Dette arbeidet videreføres også etter at prosjektperioden er avsluttet.

Litteratur og litteraturtilbud til barn med nedsatt funksjonsevne er mangelvare

Underveis i arbeidet med «Bok til alle fysisk og digitalt» erfarte vi at tilgang på litteratur og litteraturtilbud til barn med nedsatt funksjonsevne er mangelvare – det må utvikles og produseres før det kan tas i bruk i barnehager og bibliotek. Vi ville gjøre noe for å endre på dette og har i de siste månedene jobbet med universell litteraturformidling. I løpet av prosjektperioden har vi utviklet og produsert både en utgave med symboler og en taktil utgave med punktskrift av bildeboka «Slem».

Veronica Salinas, forfatter, skuespiller og litteraturformidler og forsker ved Norsk barnebokinstitutt har utviklet og forsket på litteraturformidling som inkluderer alle barn. I en periode på 10 måneder fra august 2021 til mai 2022 besøkte hun Bjørnестien barnehage hvor hun leste og formidlet sine bøker om «lille anda» for en gruppe skolestartere: Reisen (2012), Sulten (2016), Skyggen (2018) og Slem (2021). Bøkene er illustrert av Camilla Engman og utgitt av Magikon Forlag. Vi har fått laget en film som viser Salinas' formidling i Bjørnестien barnehage. Filmen er laget av Arturo Tovar og bildene er tatt av Svein Størksen i Magikon forlag.

Resultatene fra Salinas' forskning viser at hennes metode med dialogisk lesing og formidling ved hjelp av blant annet symboler, bidrar til en inkluderende formidling hvor alle barn kan delta på lik linje uavhengig av behov og forutsetninger. Forskningsrapporten «Deltakende litteraturformidlingspraksis» kan lastes ned i sin helhet på Norsk Barnebokinstitutt sine nettsider (se lenkesamling).

Erfaringer vi har gjort underveis i prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt», viser at bruk av symboler gjør det enklere for alle barn å delta aktivt i høytlesing og i samtale om boka underveis og i etterkant av formidlingen. Symboler er nødvendig for noen, men bra for alle. Erfaringer fra dette prosjektet har vist at bruk av symboler er nyttig for mange ulike brukergrupper for eksempel barn som ikke har lært å snakke ennå, barn med autisme, barn med konsentrasjonsvansker, barn med et annet morsmål enn norsk og barn som har ASK som sitt språk.

Dessverre finnes det i dag alt for få bøker med symboler. Dette ønsket vi å gjøre noe med og har lyktes. I begynnelsen av juni i år ble bildeboka «Slem» av Veronica Salinas og Camilla Engmann utgitt i en utgave med symboler. Boka har blitt til gjennom en grundig prosess med utprøving og brukermedvirkning fra barn og voksne i Bjørnестien Barnehage. Camilla Heimstad-Bergseng har vært fagansvarlig for ASK-symbolene, Kristin Roskifte har tegnet symbolene, Svein Størksen har vært ansvarlig for formgivning og Veronica Salinas har vært formidlingsansvarlig. Vi har også fått innspill og råd fra Anne-Merete Kleppenes i Statped underveis. Symbolene fungerer som støtte til både tekst og illustrasjoner og er plassert nederst på hvert oppslag. I tillegg er alle symbolene samlet i en egen tematavle på baksiden av boka.

Leser søker bok har bidratt med produksjonsstøtte i forbindelse med utgivelse av denne boka og sørger også for at boka vil bli distribuert til 330 bibliotek i «Bok til alle-nettverket». Horten bibliotek har kjøpt inn flere eksemplarer av boka til utlån i biblioteket og har i tillegg kjøpt inn og gitt boka i gave til prosjektgruppa og skolestarterne som har deltatt i prosjektet. I tillegg til bøkene som ble trykket opp i forbindelse med prosjektet, har Magikon forlag også fått trykket opp noen ekstra eksemplarer. «Slem» i utgave med symboler er tilgjengelig for salg, hos Magikon forlag, hos Biblioteksentralen og i landets bokhandlere.

Prosesen med å utvikle og produsere ASK- utgave av «Slem» ble mer omfattende enn først antatt. Siden vi ikke hadde erfaring med dette fra tidligere og ingenting å sammenligne med, var det vanskelig å anslå arbeidsmengde, tid og kostnader på forhånd.

Den 10. juni feiret vi med boklansering i Bjørnestien barnehage. Vi oppsummerte og tok et tilbakeblikk på denne magiske reisen vi har opplevd sammen. Det var takketaler og høytidelig overrekkeelse av bøker til barna som har deltatt i prosjektet.

Camilla Heimstad-Bergseng og Veronica Salinas har skrevet og publisert artikkelen «Hvordan bruke en bok med ASK-symboler i høytlesning sammen med barn», med veiledning, råd og tips til hvordan man kan bruke ASK (Alternativ og supplerende kommunikasjon) i form av symboler til høytlesning og formidling. Artikkelen kan leses i sin helhet på nettsidene til Norsk barnebokinstitutt og på nettsidene til Horten bibliotek (se lenkesamling).

Som en del av prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» leste Veronica Salinas inn teksten til «Slem» for leseappen Maneno hos NLB. Denne appen tilbyr lesestøtte og spillelementer som gir økt motivasjon til å lese. Maneno passer for barn med dysleksi, ADHD eller andre leseutfordringer.

Underveis i prosjektet oppstod også et behov for en taktil utgave med punktskrift. I samarbeid med forfatter Veronica Salinas og den svenske kunstneren Annica Norberg har vi i løpet av prosjektperioden også fått utviklet og produsert en slik utgave av bildeboka «Slem». Denne utgaven har både punktskrift og svartskrift slik at blinde/svaksynte og seende kan lese den sammen. Arbeidsgruppa for taktil utgave har bestått av Ellen Marit Schjerverud, Annica Norberg og Veronica Salinas. Prosjektstøtte fra Vestfold og Telemark fylkesbibliotek har gjort denne utgivelsen mulig.

Opplevelsen av at alle leser samme bok uavhengig av hvilken utgave man velger har vært viktig for oss. Derfor har både utgaven av «Slem» med symboler og utgaven med taktile bilder og punktskrift den samme forsiden som originalutgaven, men med noen få justeringer.

Bøkene som har blitt utviklet og utgitt i forbindelse med prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» er tilgjengelig og inngår som en del av «Bok til alle -samlingen» på barneavdelingen på Horten bibliotek. I «Bok til alle samlingen», som er under oppbygging, finnes også andre eksempler på tilrettelagt litteratur. Målet er at samlingen skal være spennende og attraktiv for alle barn.

Underveis i arbeidet med «Bok til alle fysisk og digitalt» har vi også etablert kontakt med, og fått god bistand fra blant annet ulike leverandører av kommunikasjonsmaterieell som Abilia og Dynavox. Dette har gjort det mulig å ta i bruk ASK i biblioteket. Aina Ask i Abilia har fulgt prosjektet fra en tidlig fase og bidratt med mange gode råd, tips og hjelp underveis. Hun har også bidratt til å lage en stor tematavle til barneavdelingen på biblioteket. Vi har også fått faglige innspill fra Anne-Merete Kleppenes i Statped og fra NLB-Norsk lyd og blindeskrift bibliotek underveis i prosjektet.

Horten bibliotek ble kåret til Årets bok til alle-bibliotek i 2021 av Leser søker bok. Les mer i nyhetsbrevet på nettsidene til Leser søker bok (se lenkesamling).

Prisutdelingen er fant sted tirsdag 8. mars 2022 med inviterte gjester deriblant skolestartere fra Bjørnестien. Askeladden friteater spilte forestillingen «Ridder Aske møter dragen og trollet». Camilla Heimstad-Bergseng laget en tematavle med symboler til denne forestillingen. Tematavlene ble lagt ut på alle stoler og puter i sceneområdet på forhånd. Det var gøy og inspirerende å observere hvordan barna fra Bjørnестien barnehage brukte tematavlen aktivt under hele forestillingen.

«Bok til alle fysisk og digitalt» har vokst i omfang og tatt mange nye retninger underveis. Enkelte planlagte aktiviteter som blant annet bibliotekbesøk og workshop med barn fra Bjørnестien måtte utsettes på grunn av korona. Arbeidet med bildeboka «Slem» med symboler ble også mer omfattende og tidkrevende enn vi trodde da vi startet prosessen med å utvikle denne boka.

Opprinnelig plan var å videreføre det ettårige forprosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt». I løpet av høsten 2021 søkte vi om midler til videreføring av prosjektet hos Sparebankstiftelsen, Kulturrådet og Nasjonalbiblioteket, men dessverre fikk vi avslag på disse søknadene. Løsningen ble da å utvide prosjektperioden med 6 måneder. Utvidelse av prosjektperioden har vært helt avgjørende for å komme i mål siden «Bok til alle fysisk og digitalt» vokste i omfang underveis og utviklet seg til å bli mer enn et forprosjekt.

«Bok til alle fysisk og digitalt» har i 2021 mottatt midler fra Nasjonalbiblioteket (kr 75 000 til frikjøp av personalressurs) og fra Vestfold og Telemark Fylkesbibliotek (kr 50.000 i prosjektmidler). I perioden januar-juni 2022 fikk vi ikke bevilget midler. Dette prosjektet har derfor i stor grad blitt realisert med egeninnsats fra prosjektgruppa i form av store personalressurser og mange arbeidstimer. Et brennende engasjement og et unikt samarbeid har gjort at vi har lyktes i å nå målet om å bidra til å gjøre litteratur og litterære opplevelser tilgjengelig for alle barn.

Prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» ble avsluttet 11. juni med fest på Horten bibliotek. Endelig kunne vi vise inviterte gjester og publikum hva vi har fått til i løpet av dette prosjektet. På programmet stod «Høytlesing blir en fest!» hvor publikum fikk oppleve inkluderende formidling med høytlesing av bildeboka «Slem» med symboler. Etter formidlingen var det åpning av tegneutstilling. Denne utstillingen er et resultat av en workshop på biblioteket hvor skolestartere i Bjørnестien barnehage etter formidling med Veronica Salinas laget tegninger inspirert av bøker om lille anda. Barna fortalte hva de hadde tegnet og de voksne skrev det ned. Etterpå valgte barna ut symboler som beskrev hva de hadde tegnet. Dette arbeidet fortsatte deretter i barnehagen. Tegninger, tekst og symboler ble til slutt montert sammen i en egen utstilling. Utstillingen, som ble høytidelig åpnet med snorklipp, taler og Mozell i glassene, er tilgjengelig for publikum i bibliotekets lokaler utover sommeren.

Vi vil at litteratur og litterære opplevelser skal være tilgjengelig for alle barn uavhengig av behov og forutsetninger. Gjennom arbeidet med prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt», har vi kommet noen viktige skritt nærmere i retning mot å nå dette målet. Dette har vært litt av en reise.

Det unike med «Bok til alle fysisk og digitalt» har vært samarbeid og brukermedvirkning.

Vi deler gjerne våre erfaringer med andre og håper vi kan inspirere flere til å jobbe for at alle barn skal få tilgang til litteratur, formidling og litterære opplevelser.

Lenkesamling:

Bok til alle – Fysisk og digitalt (Horten bibliotek):

<https://hortenbibliotek.no/bok-til-alle-fysisk-og-digitalt/>

ASK-bøker i Bjørnestien barnehage:

<https://lesersokerbok.no/aktuelt/ask-boker-i-barnehage/>

Litteraturtilbud til barn med nedsatt funksjonsevne:

<https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/litteraturtilbud-til-barn-med-nedsatt-funksjonsevne/>

Litteraturformidling til barn:

<https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/litteraturformidling-til-barn/>

Deltakende litteraturformidling:

<https://barnebokinstituttet.no/vare-fagartikler/min-metode-for-litteraturformidling/>

<https://barnebokinstituttet.no/wp-content/uploads/2022/06/Deltakende-litteraturformidlingspraksis.pdf>

«Hvordan bruke en bok med ASK-symboler i høytlesning sammen med barn»

<https://barnebokinstituttet.no/aktuelt/hvordan-bruke-en-bok-med-ask-symboler-i-hoytlesning-sammen-med-barn/>

«Slem» i utgave med symboler – Magikon forlag:

<http://www.magikon.no/wp/forside/slem-utgave-med-symboler/>

Horten bibliotek -Årets bok til alle-bibliotek i 2021:

<https://lesersokerbok.no/bok-til-alle-bibliotek/arets-bok-til-alle-bibliotek/>

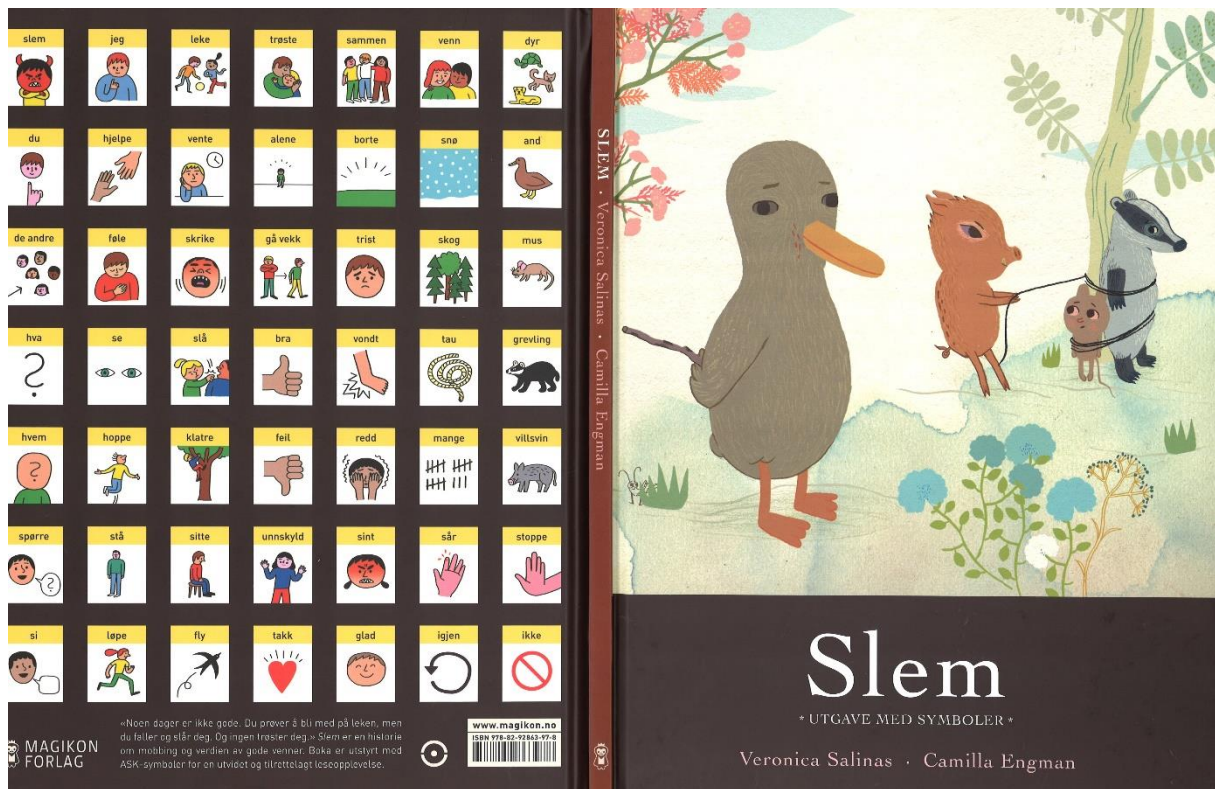
«Bok til alle fysisk og digitalt» - bilder og eksempler

Prosjektgruppa: Ellen Marit Schjerverud (Prosjektleder, Horten bibliotek), Mona Hjellebø (Konsulent, Horten bibliotek), Aase Wivestad (Rådgiver, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek), Camilla Heimstad-Bergseng (Assisterende styrer, Bjørnестien barnehage, fagansvarlig ASK), Veronica Salinas (Litteraturformidler utvikling og mangfold, Norsk barnebokinstitutt, forfatter og Gro Kabbe (Konsulent, Vestfold og Telemark fylkesbibliotek)

Eva Rekve (Rådgiver, Leser søker bok) var ikke til stede da bildet ble tatt

Foto: Ingrid Larsen

Bildeboka «Slem» i utgave med symboler. Foto: Magikon Forlag

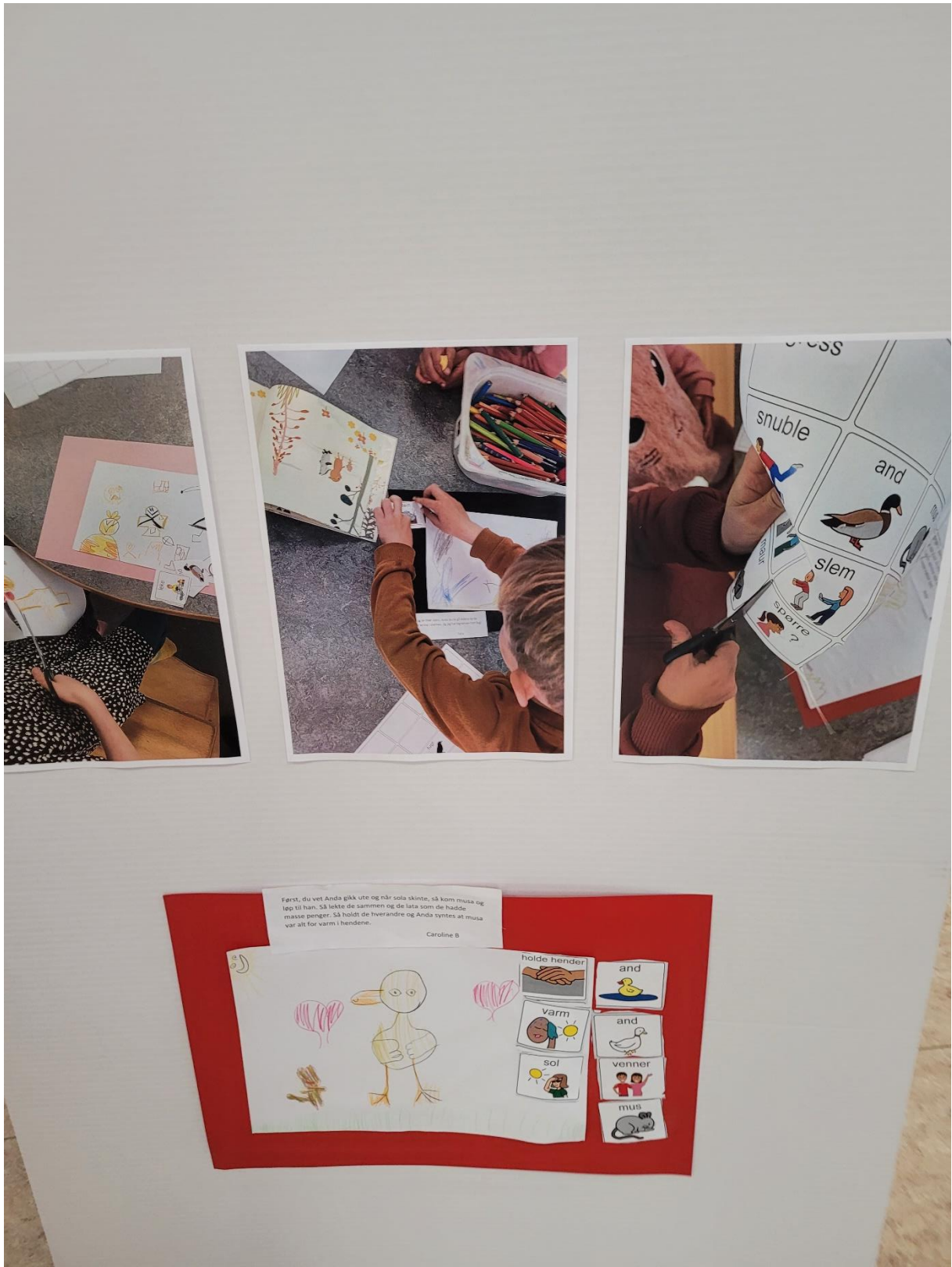
Utprøving «Slem» med symboler i små grupper i barnehagen
Foto: Camilla Heimstad-Bergseng

Veronica Salinas formidler med symboler
Foto: Camilla Heimstad-Bergseng

Veronica Salinas formidler med symboler. Foto: Ellen Marit Schjerverud

Tegning med ASK – utstilling av tegninger laget av barn i Bjørnестien barnehage.
Foto: Ellen Marit Schjerverud

Eksempler på bruk av ASK i biblioteket – plakat og tematavle laget til forestillingen
 »Ridder Aske møter dragen og trollet» med Askeladden friteater:

Tematavle i biblioteket (Laget av Abilia)

**VELKOMMEN TIL
HORTEN BIBLIOTEK lørdag 11. juni**

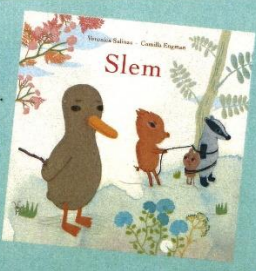
Vi nærmer oss avslutning av prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt». Dette har vært litt av en reise og mye har skjedd siden oppstarten av prosjektet i januar 2021. Målet vårt har vært å gjøre litteratur og litterære opplevelser tilgjengelig for alle barn. Nå har vi kommet noen viktige skritt nærmere i retning av å nå målet. Dette vil vi feire!

Kl.12 HØYTLESNING BLIR EN FEST!

Høytlesning med symboler av bildeboka «Slem».

Denne dagen for du oppleve Veronica Salinas, en av landets mest erfarte formidlere av litteratur lese for barna. Hun leser, forteller og lar barna medvirke. Høytlesningen blir en fest!

Veronica er forfatter, formidler og skuespiller.
Gratis. Billetter kan hentes ut på [TicketCo.no](https://www.ticketco.no)

Kl.13 ÅPNING AV TEGNEUTSTILLING

Prosjektleder Ellan Marit Schjærverud gir en kort oppsummering av prosjektet og veien videre.

Barn fra Bjørnestein barnehage, som har deltatt i prosjektet, har tegnet tegninger inspirert av «Slem» og de andre bøkene om lille anda. Barna har også valgt ut symboler som beskriver tegningene.

I barneavdelingen kan du se de to bøkene vi har utviklet og utgitt i prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt»:

- Bildeboka «Slem» med grafiske symboler
- Bildeboka «Slem» i taktil utgave med punktskrift

Invitasjon til avslutningsfest for «Bok til alle fysisk og digitalt»
Arrangementet var åpent for alle